

ВИЕНСКИ СЕЦЕСИОН В ДИЗАЙНА НА МОДНАТА ИЛЮСТРАЦИЯ ПРЕЗ ПЪРВАТА ПОЛОВИНА НА ХХ ВЕК

Яна Василева

Нов български университет

Email: yvasileva@nbu.bg

РЕЗЮМЕ — Настоящата статия е фокусирана върху развитието на австрийския сецесион и неговото въздействие върху дизайна на модната илюстрация през първата половина на двадесети век. Анализирани са различни графични техники и дизайнерски практики в областта на модната гравюра. Разгледани са примери от утвърдени европейски автори, допринесли за приложението на литографията и линогравюрата в дизайна на модната илюстрация.

Ключови думи: илюстрация, модна илюстрация, сецесион

VIENNESE SECESSION IN THE DESIGN OF FASHION ILLUSTRATION IN THE FIRST HALF OF XX CENTURY

Yana Stefanova Vasileva

NBU, Sofia, Bulgaria
Email: yvasileva@nbu.bg

ABSTRACT— This article focuses on the development of Austrian secession and its impact on the design of fashion illustration in the first half of the twentieth century. Various graphic techniques and design practices in the field of fashion engraving are analyzed. Examples of well-known authors contributing to the application of lithography and linocut in the design of fashion illustration have been studied.

Keywords: illustration, fashion illustration, secession

ВЪВЕДЕНИЕ

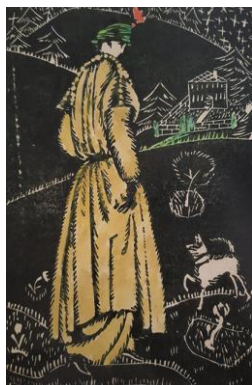
В края на деветнадесети век някои австрийски художници решават да се противопоставят на установените закономерности, наложени от академичните кръгове, като се обединяват в групи, наречени „Sezessionen“ - в превод „отцепници“. Младите артисти отхвърлят консервативните правила, налагани от местните академии, и започват да излагат картините си свободно пред публика. Двете институции, които налагат стандартите в изобразителното изкуство във Виена, са Академията за изящни изкуства „Akademie de bildende Kunste“ и частната изложбена организация „Kunstlerhaus Genossenschaft“. В тях членуват най-изтъкнатите художници, които селектират произведенията за публичните изложби. Младите артисти с по-модернистично мислене често са отхвърляни или недопускани до участие в общите изложби, което води до вълна от недоволство. Така младите „отцепници“ започват да се срещат в неформална обстановка, за да обсъждат своите идеи и да анализират картините на чужди автори. През 1894-95 г. се сформира клубът „Siebener Club“ или клубът на седемте. В него членуват артисти, вдъхновени от идеите на сецесиона. Имената на младите автори включват художника Koloman Moser и архитекта Josef Hoffmann, които няколко години по-късно, през 1903 г., основават дизайн-работилницата „Wiener Werkstätte“. През 1897 г. във Виена се формира друга група, наречена виенски сецесион - „Wiener Sezession“. Тя е ръководена от художника Gustav Klimt и поставя началото на развитието на нов художествен стил, получил наименованието виенски сецесион. Подобни групи се обособяват и в други европейски градове като Берлин и Мюнхен, като реакция на установените правила в изобразителното изкуство. Групата на виенския сецесион успява да развие най-мащабно своите идеи, които са публикувани в периодичното издание, озаглавено „Der Sacrum“. Списанието излиза в периода 1898-1903 г. и включва разнообразни статии. Благодарение на това издание мнението на младите артисти достига до по-голям кръг от читатели и привлича архитекти, приложници, дизайнери и др. Сецесионът има силно отражение върху архитектурата и приложните изкуства. Виенският сецесион е тясно свързан с ар нуво, но се развива в самобитна художествена форма. Характерните черти на стила са смесването на техники и материали, познати от различните исторически епохи. Появяват се елементи от витража и византийската мозайка, което диктува употребата на позлата и варак. Рисунката е стилизирана и изведена до изчистен орнамент. Колоритът е много богат и жизнерадостен. Сецесионът оказва силно въздействие върху всички сфери на дизайна. Неговото влияние е особено мащабно в областта на приложната графика и илюстрацията. Настоящата статия изследва влиянието на течението върху модната гравюра в началото на двадесети век.

ИЗЛОЖЕНИЕ

През 1900 г. се провежда Осмата изложба на виенския сецесион, която представя постиженията на различни европейски работилници по дизайн. Акцентът е поставен върху приложните изкуства и предизвиква подчертан интерес в артистичните среди на Виена. Експозицията вдъхновява дизайнерите Koloman Moser и неговия приятел архитекта Josef Hoffmann да създадат компанията „Wiener Werkstätte“, 1903 г.. Идеята на сдружението била да бъдат привлечени различни автори от областта на приложните и изящните изкуства, които да работят под един покрив. Компанията е разделена на различни департаменти. През 1911 г. художникът Eduard Wimmer-Wisgril основава отделът по мода, като привлича и други артисти, които изработват текстил, бижута, пощенски картички и др. Дизайнерите били дълбоко повлияни от протичането на виенският сецесион, който е в разцвета си.

Художничката Maria Likarz-Strauss е част от кръга артисти - част от екипа на „Wiener Werkstätte“. Тя се вдъхновява от специфичната стилизация на формата, характерна за сецесиона. Художничката работи предимно в областта на приложната графика и създава

голям брой плакати, реклами, пощенски картички. Likarz е автор, силно повлиян от стилистиката на ар нуво. Характерният декоративен стил, в който дизайнерката изпълнява своите композиции, е подчинен на цялостната динамичност на епохата. Енергията, която художничката влага в своите композиционни решения, отразява всички възможности на материала. В периода, когато Likarz работи към дизайнерската работилница “Wiener Werkstätte”, тя гравира няколко модни илюстрации със силно въздействие. Графиките, в които доминира черният тон, притежават особена атмосфера. Художничката си служи с различни техники при полагането на шриховката. В задния план дизайнерката степенува дълбочината на шриха, използвайки съвсем деликатни шрихи. Графиките, създадени през 1914 г., показват самобитния художествен стил на творец с подчертан афинитет към гравюрата. (Фиг.1,2)

Фиг.1

Фиг.2

В отдела по мода участват различни творци, сред които се отличава младата дизайнерка Reni Schaschl, която гравира голям брой модни илюстрации върху линолеум. Особено впечатляваща е нейната експресивност в боравенето с резеца, която превръща графичната картина в експлозия от шрихи и форми. Въпреки, че шрихите в нейните композиции изглеждат груби и хаотични, те следват формата и подчертават конструкцията на фигурата. (Фиг.3) Моделите са поставени в грациозни пози, подчертаващи тяхната суетност. Заобикалящите ги обекти са разработени в детайли и отлично представят средата, в която е поместена фигурата. Особено популярна е графиката, озаглавена „Young girl with parasol”, в която млада дама е представена по време на разходка сред природата със слънчобран и шапка. (Фиг.4) Сюжетът е разработван и преди от Maria Likaz, но предоставя възможност за разнообразни творчески импровизации. В работата на художничката може да се отбележи интензивното присъствие на бялото, което участва основно в изграждането на композициите.

Фиг.3

Фиг.4

Една от ключовите фигури във виенския сецесион е художникът Dagobert Peche, който се присъединява към екипа на “Wiener Werkstätte” през 1915 г. Peche работи в различни сфери на дизайна, като проектира богата колекция мебели, бижута и десени. Неговите интереси в областта на модния дизайн са вдъхновени от посещението на френския котютиер Poiret във Виена. Това посещение провокира дизайнера да създаде поредица илюстрации, подчинени на новия декоративен стил. През 1914-1915 г. е отпечатано портфолиото „Viennese Fashion 1914-15“, в което са поместени няколко модни плочи, гравирани върху линолеум. Неговите двуизмерни, линейни графични илюстрации са силно въздействащи и показват изтънчен усет по отношение на стилизацията на формата и детайла. Художникът изпълва пестеливо шриха и работи основно с линия. Рязката граница между силует и фон е много отчетлива. Дизайнерът постига голяма виртуозност на контура. При по-внимателно вглеждане в пропорциите на неговите модели се отчита определено издължаване на силуета. Фигурите са представени в по-статични пози, които предоставят добра видимост на дрехата. (Фиг. 5,6,7)

Фиг.5

Фиг.6

Фиг.7

Експресивните рисунки на виенските художници ни представят модната илюстрация в съвсем нова светлина. Публикуваните графики са издържани в един уникален стил „Werkstätte“, който дизайнерите развиват независимо от френските модни къщи. Графичните петна и динамичното усвояване на формата са показателни за техния усет към градежа на композицията и силната стилизация на формата. Пестеливото присъствие на цвета е загатнато в определени области и успешно представя тоналността на десените. Елегантните фигури представят общите характеристики на дизайна на костюма през първата декада на века и са интересни от гледна точка на избор на графична техника и дизайнерски подход.

Портфолиото „Viennese Fashion 1914-15“ включва разработки на двадесет и пет дизайнера, които работят в отдела по мода в дизайнерската работилница “Wiener Werkstätte”. Сред авторите, включени в различните издания, е и младата художничка Lotte Calm, която създава няколко графики, които също са поместени в албума. Нейните композиции се отличават с динамика и движение, постигнати посредством живите шрихи, смело поставени с резеца. Безспорно художничката включва в своята работа и цвета, който играе второстепенна роля. По отношение на задния план авторката прилага различни подходи. Понякога фонът е разработен и подчинен на основната идея, а в други случаи е представен съвсем лаконично. (Фиг.8,9)

Фиг.8

Фиг.9

В групата, работеща към дизайнерската работилница, участват и други автори, които ползват литографската техника за изработка на модни гравюри. В началото на двадесети век литографията е широко използвана и от австрийските дизайнери, работещи в модния отдел на компанията “Wiener Werkstätte”. Художничката Maria Likarz е автор с подчертано графично чувство. Тя разполага с широк диапазон от техники и обича да работи с цветна литография. Пощенските картички с нейни модели са отпечатани през 1913 г. Те разкриват уникалния стил на авторката и нейния творчески потенциал. В дизайна на десените отчетливо се забелязва влиянието на австрийския сецесион върху работата на художничката. Основното изразно средство в изграждането на композицията е линията, в комбинация с равни цветни петна. Черните обеми напомнят китайското кимоно и създават впечатление, близко до стилизацията в японската гравюра. Гъвкавите линии очертават стройните силуети на моделите. Всяка фигура е поставена върху спокоен равен бял фон. Напълно в духа на японската графика обемите са представени без светлосенъчно изграждане, въпреки това фигурите са много гъвкави и експресивни и показват по един уникален начин дизайна на дрехата. (Фиг.10,11)

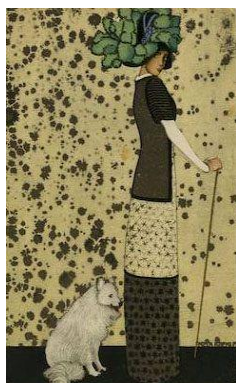
Фиг.10

Фиг.11

Една от най-известните представителки на австрийския сецесион е дизайнерката Mela Koebler. Тя е близка с групата, сформирала се около художника Gustaw Klimt, и в същото време е член на “Wiener Werkstätte”. Дизайнерката работи основно в областта на приложните изкуства и модата. Тя рисува невероятни илюстрации в техниката на цветната литография. Нейният подход е по-близък като звучене до живописиста. Авторката поставя абстрактни цветни петна, които силно напомнят акварелната техника. В нейната работа линията е второстепенен елемент в композицията, а водещ е цветът. Моделите са разположени върху динамични фонове, които конкурират силуета, въпреки това графиките на художничката са много ефектни и притежават особена атмосфера. В периода 1911-13 г. част от илюстрациите

на дизайнерката също са отпечатани на пощенски картички и стават много популярни.(Фиг.12,13)

Фиг.12

Фиг.13

Цветна литография е техниката, в която предимно работи и основателят на модния отдел във “Wiener Werkstätte”, а именно дизайнерът Eduard Josef Wimmer-Wisgrill. Художникът има голям опит в сферата на дизайна и успява да привлече едни от най-талантливите артисти в екипа на компанията. Неговите модни графики са репродуцирани в серия пощенски картички, отпечатани през 1912 г. Серията разкрива подчертания линеарен стил на художника. Графичните изображения съвсем отчетливо представят влиянието на ар нуво върху дизайнера. Изчистената линеарна рисунка и силната декоративност, която художникът прилага в изработката на десените, силно напомнят стилизацията в японската графика, която е била много популярна и дори е била обект на колекционерска страст. Издължените фигури са представени в сравнително статични пози. Линията е основен градивен елемент в рисунката. Контурите са изключително живи и показват всички извивки на тялото. Свободно падащите гънки на материите са представени само чрез деликатния контур, но са достатъчно конкретизирани, за да дадат ясна представа за общия силует. Светлосенъчното изграждане напълно отсъства в илюстрациите, въпреки това фигурите имат стабилно стъпване в пространството. Задният план се изгражда от белотата на листа, която осигурява спокойна среда за поместването на силуетите. Цялостното въздействие е за една двуизмерна графика, която е типична за стилистиката на модната илюстрация в началото на двадесети век. (Фиг.14,15)

Фиг.14

Фиг.15

Изключително интересни откъм стилизация и колорит са цветните литографии на художничката Susi Singer. Тя е автор, работещ в областта на приложните изкуства и керамиката, но е работила и като дизайнер към дизайн работилницата. Пощенски картички с илюстрации на художничката са били публикувани в серия. Нейният индивидуален стил е лесно разпознаваем. Моделите, които тя представя, са много раздвижени и динамични. Това впечатление художничката успява да постигне благодарение на своя подчетан афининитет

към цвета и орнамента. Линията почти отсъства от илюстрациите, които са изпълнени с много артистизъм. Моделите са представени в различни емоционални състояния. Всяка фигура притежава свое характерно излъчване и осанка. Интересен подход в работата на художничката е динамичното навлизане на фигурите във формата и тяхното композиционно поместване спрямо черната рамка, която затваря композицията. Фигурите директно стъпват върху рамката или са ограничени в нейните параметри като в отрязан кадър. Този подход създава впечатлението за раздвиженост на моделите и нарушаване на двуизмерното пространство на листа.(Фиг.16,17,18)

Фиг.16

Фиг.17

Фиг.18

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Виенският сецесион е едно от най-мощните течения в изобразителното изкуство, оставило ярка следа в историята на Европа. Богатото разнообразие от техники, допринесли за създаването на интересни като излъчване композиционни решения, е резултат от творческите експерименти на художниците. Разнообразните дизайнерски практики са свидетелство за разностранното приложение на стила в работата на художниците. Тясната взаимовръзка между историческите фактори и приложението на графичните техники създава добри предпоставки за развитието на модната гравюра в началото на двадесети век.

ЛИТЕРАТУРА

- Фартнг, С. (2015) Изкуството цялата история, Книгомания
 Janson, H. Janson A. (2014) История на изкуството, Елементи
 Blackman, C. (2007) 100 years of fashion illustration, Laurence King US
 Пече, Ж. (2000) Густав Климт 1862-1918, Алианс-98 ООД
 Volker, A. (1990) Moda wiener werkstätte, Cantini Editore

ЕЛЕКТРОННИ РЕСУРСИ

- <https://www.theviennasecession.com/vienna-secession/> / Последен достъп 4.06.2019
<https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B8%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%86%D0%B5%D1%81%D0%B8%D0%BE%D0%BD> / 4.06.2019
https://en.wikipedia.org/wiki/Wiener_Werkst%C3%A4tte / 4.06.2019 г.
https://en.wikipedia.org/wiki/Dagobert_Peche / 4.06.2019 г.
<https://www.neuegalerie.org/collection/artist-profiles/eduard-josef-wimmer-wisgrill/> / 4.06.2019 г.
https://en.wikipedia.org/wiki/Susi_Singer / 4.06.2019 г.